

Bateria Testów Fonologicznych IBE

Grażyna KRASOWICZ-KUPIS^{2,1}, Katarzyna WIEJAK^{2,1}, Katarzyna Maria BOGDANOWICZ²

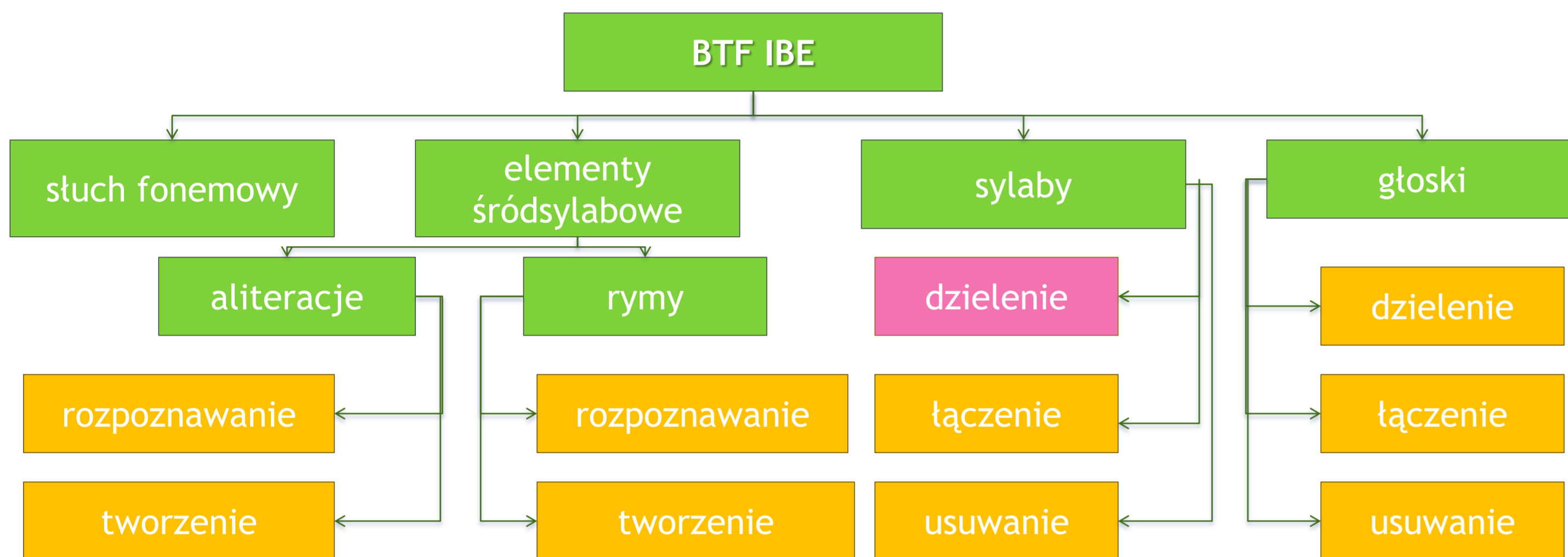
¹Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, ²Instytut Badań Edukacyjnych w Warszawie

AUTORZY METODY

G. Krasowicz-Kupis, O. Pelc-Pękała, K. Wiejak, K. M. Bogdanowicz

ZAŁOŻENIA TEORETYCZNE

Bateria Testów Fonologicznych IBE oparta jest na modelu funkcji fonologicznych Krasowicz-Kupis (1999, 2004, 2008). Termin „funkcje fonologiczne” odnosi się do sprawności dziecka związanych z jednym z subsytemów języka, jakim jest system fonologiczny. Odnosi się on do operacji na elementach fonologicznych języka, od najprostszych, jak identyfikacja, bo skomplikowane - jak porównywanie i przekształcanie materiału językowego (słów) przez operacje na elementach fonologicznych (głoskach lub sylabach).

NORMALIZACJA

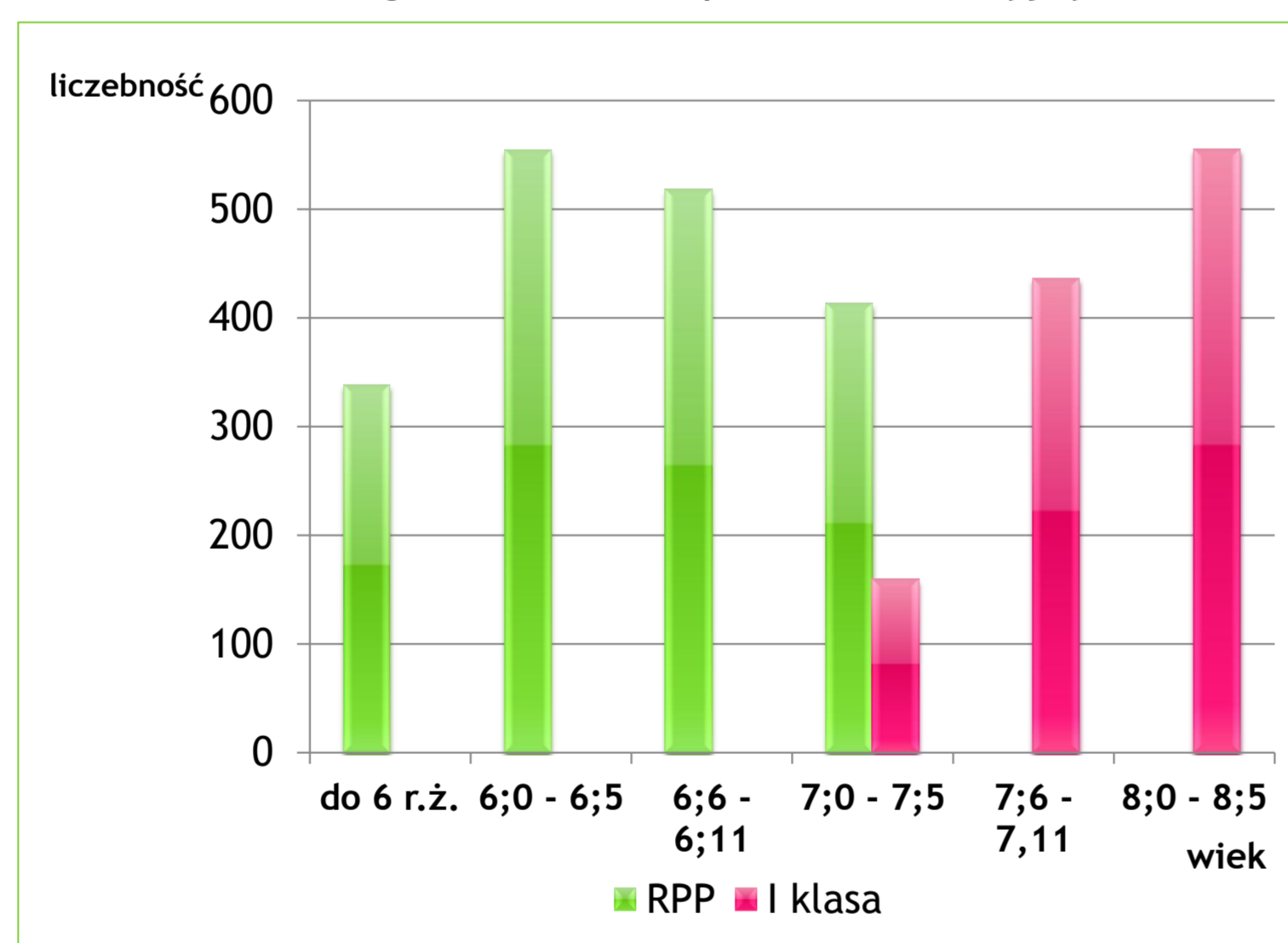
a) przebieg badań

Badania normalizacyjne przeprowadzono od maja do listopada 2014 roku. Miały charakter indywidualnych badań psychologicznych, przeprowadzanych z dzieckiem w ciągu 4 sesji badawczych, trwających po około 60 minut. W projekcie zastosowano też kwestionariusze wypełniane przez rodziców oraz skale obserwacyjne wypełniane przez nauczycieli.

b) opis próby normalizacyjnej

Próba	losowa, ogólnopolska
Liczebność ogółem	N=2973
Liczebność RPP	N=1823
Liczebność klasa I	N=1150
Wiek	5;6 do 8;6
Kontrolowano płeć, SES, poziom wykształcenia rodziców, dzieci polskojęzyczne.	
Z próby usunięto 309 dzieci ze stwierdzonymi w Kwestionariuszu Rozwoju Dziecka zaburzeniami neurorozwojowymi, niepełnosprawnością intelektualną, poważnymi chorobami neurologicznymi oraz dzieci dwujęzyczne.	

Wykres 1. Rozkład liczebności w grupie normalizacyjnej ze względu na wiek i poziom edukacyjny

c) normy

Normy do Baterii Testów Czytania IBE opracowano oddzielnie dla RPP i I klasy, z uwzględnieniem wieku dzieci w odstępach 6-cio miesięcznych. Normy stenowe dla każdego podtestu oraz dla wyniku łącznego (Iloraz czytania).

WŁASNOŚCI PSYCHOMETRYCZNE RZETELNOŚĆ

Tabela 3. Rzetelność testów fonologicznych BTF IBE (współczynnik alfa-Cronbacha)

	Oddział RPP	Klasa I	Stabil-ność*
F_I_A: Słuch fonemowy	0,88	0,88	0,711
F_I_B: Słuch fonemowy - porównywanie sekwencji głosek	0,84	0,75	0,509
F_II: Aliteracje - pseudostowa	0,82	0,83	0,628
F_III: Aliteracje - tworzenie	0,89	0,85	0,733
F_IV: Aliteracje - płynność			0,711
F_V: Rymy - rozpoznawanie, słowa	0,75	0,69	0,659
F_VI: Rymy - tworzenie, słowa	0,89	0,83	0,582
F_VII: Rymy - płynność			0,698
F_VIII: Sylaby - łączenie, pseudostowa	0,89	0,87	0,631
F_IX: Sylaby - dzielenie, słowa	0,89	0,82	0,86
F_X: Sylaby - dzielenie, pseudostowa	0,86	0,80	-
F_XI: Sylaby - usuwanie, słowa	0,94	0,93	0,775
F_XII: Sylaby - usuwanie, słowa i pseudostowa	0,87	0,88	0,843
F_XIV: Głoski - łączenie, słowa	0,95	0,85	0,552
F_XV: Głoski - łączenie, pseudostowa	0,85	0,86	0,673
F_XVI: Głoski - dzielenie, słowa	0,86	0,74	0,648
F_XVIII: Test: Głoski - dzielenie, pseudostowa	-	0,92	0,844

ZASTOSOWANIE PRAKTYCZNE

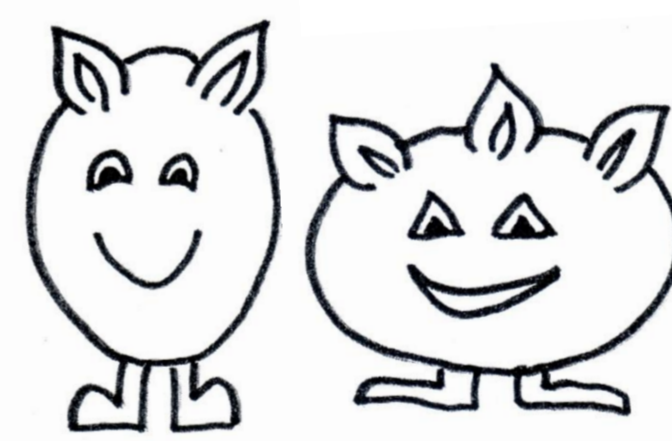
- diagnoza sprawności fonologicznych u dzieci rozpoczynających edukację szkolną (uczęszczających do grupy Roczno Przygotowania Przedszkolnego oraz uczniów klasy I)
- ocena rozwoju dziecka w zakresie umiejętności fonologicznych
- pogłębiona diagnoza ryzyka dysleksji rozwojowej
- diagnoza szczegółowych deficytów fonologicznych działania profilaktyczne i terapeutyczne.

STRUKTURA BTF IBE

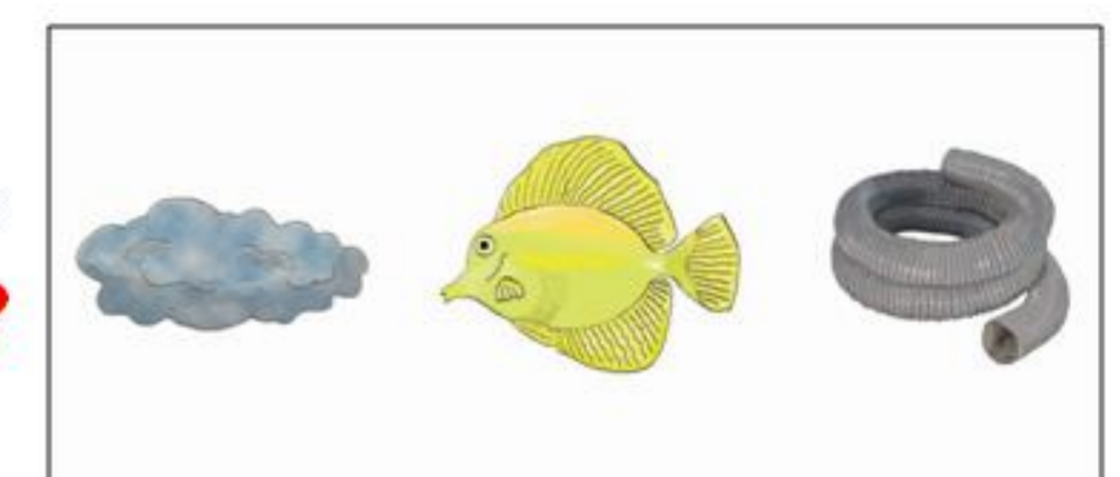
BTF jest przeznaczona dla RPP (rocznego przygotowania przedszkolnego) i dla I klasy (wersje różnią się nieznacznie).

Tabela 1. Struktura Baterii Testów Fonologicznych IBE

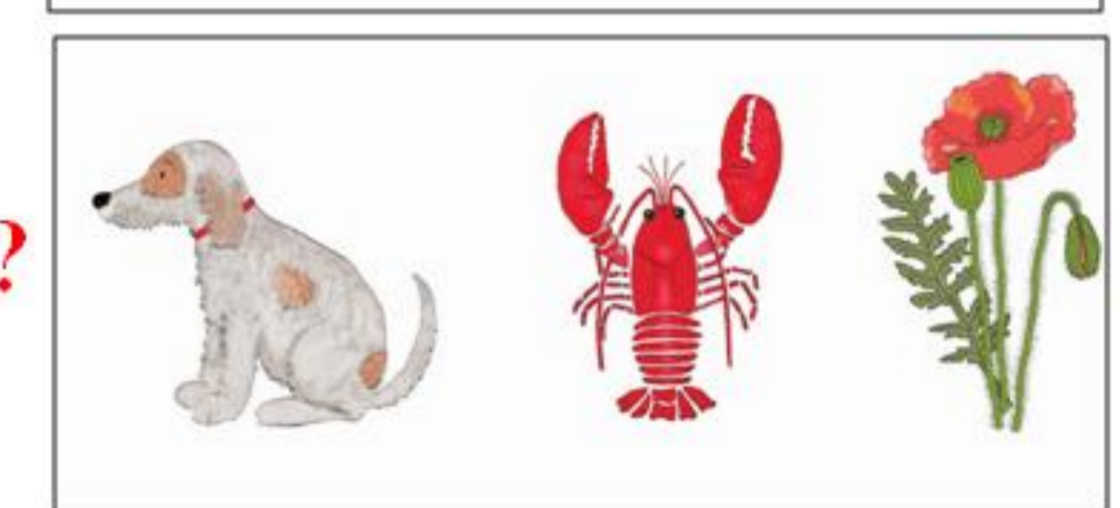
Nazwa testu	Co mierzy	Na czym polega zadanie
F_I_A: Słuch fonemowy	Słuch fonemowy.	Dziecko ocenia czy pary sztucznych wyrazów (o identycznej strukturze fonetycznej i różniących się między sobą jedną głoską z tzw. par opozycyjnych dotyczących dźwięczności, stopnia zbliżenia narządów mowy czy miejsca artykulacji) są takie same
F_I_B: Słuch fonemowy - porównywanie sekwencji głosek	Słuch fonemowy.	Dziecko ocenia czy pary sztucznych wyrazów o strukturze fonetycznej różniącej się między sobą kolejnością i obecnością określonych głosek, są takie same.
F_II: Aliteracje - pseudostowa	Dostrzeganie podobieństwa fonetycznego słów.	Dziecko ocenia czy podane słowa mają taki sam początek.
F_III: Aliteracje - tworzenie	Dostrzeganie podobieństwa fonetycznego słów.	Dziecko tworzy formy (słów) posiadających taką samą cząstkę nagłosową jak podawany wzór.
F_IV: Aliteracje - płynność	Dostrzeganie aliteracji i tworzeniaform (słów) posiadających taką samą cząstkę nagłosową jak podawany wzór.	Dziecko jest proszone o podanie jak największej liczby słów (w ciągu 30 sekund) zawierających taką samą cząstkę nagłosową jak wzorzec.
F_V: Rymy - rozpoznawanie, słowa	Dostrzeganie podobieństwa fonetycznego słów obejmującego cząstkę wygłosową (rymy).	Dziecko słyszy 3 słowa (dwa rymujące się i jedno nie - np. NOSY-KOSY-STOGI) i ma wskazać nazwę, która nie rymuje się z pozostałymi. Wykorzystuje się tu obrazki wspomagające zapamiętywanie szeregu słów przez dziecko.
F_VI: Rymy - tworzenie, słowa	Dostrzeganie podobieństwa fonetycznego słów obejmującego cząstkę wygłosową (rymy).	Dziecko podaje słowa rymujące się z wzorcem.
F_VII: Rymy - płynność	Dostrzeganie podobieństwa fonetycznego słów obejmującego cząstkę wygłosową (rymy).	Dziecko podaje jak największą liczbę rymujących się z wzorcem słów (lub pseudosłów) w ciągu 30 sekund.
F_VIII: Sylaby - łączenie, pseudostowa	Operowanie cząstkami fonologicznymi, jakimi są sylaby.	Dziecko łączy sylaby, w efekcie czego powstają sztuczne słowa.
F_IX: Sylaby - dzielenie, słowa	Operowanie cząstkami fonologicznymi, jakimi są sylaby.	Dziecko dzieli słowa na sylaby.
F_X: Sylaby - dzielenie, pseudostowa	Operowanie cząstkami fonologicznymi, jakimi są sylaby.	Dziecko dzieli pseudostowa na sylaby.
F_XI: Sylaby - usuwanie, słowa	Operowanie cząstkami fonologicznymi, jakimi są sylaby.	Dziecko usuwa sylaby ze słów, w efekcie czego powstają inne, prawdziwe słowa. Test składa się z dwóch części - pierwsza to usuwanie sylab nagłosowych, druga - wygłosowych.
F_XII: Sylaby - usuwanie, słowa i pseudostowa	Operowanie cząstkami fonologicznymi, jakimi są sylaby.	Dziecko usuwa sylaby ze słów, w efekcie czego powstaje sztuczne słowo.
F_XIV: Głoski - łączenie, słowa	Operowanie cząstkami fonologicznymi, jakimi są głoski.	Dziecko łączy głoski w słowo.
F_XV: Głoski - łączenie, pseudostowa (tylko klasa I)	Operowanie cząstkami fonologicznymi, jakimi są głoski.	Dziecko łączy głoski w sztuczne słowo.
F_XVI: Głoski - dzielenie, słowa	Operowanie cząstkami fonologicznymi, jakimi są głoski.	Dziecko dzieli słowa na głoski.
F_XVII: Głoski - dzielenie, pseudostowa	Operowanie cząstkami fonologicznymi, jakimi są głoski.	Dziecko dzieli sztuczne słowa na głoski.
F_XVIII: Głoski - usuwanie, słowa i pseudostowa	Operowanie cząstkami fonologicznymi, jakimi są głoski.	Dziecko usuwa głoski ze słów - powstają sztuczne słowa.

Która nazwa nie pasuje do pozostałych, nie rymuje się?

Która nazwa nie pasuje do pozostałych, nie rymuje się?

TRAFNOŚĆ

Wieloaspektowa ocena trafności BTF IBE:

Trafność treściowa: zapewniona przez dobór pozycji testowych należących do przyjętych definicji badanych aspektów fonologii.

Trafność teoretyczna:

- Analiza macierzy korelacji z innymi testami - istotne korelacje z wszystkimi miarami czytania i pisania (por. Tabela 3).
- Analiza struktury wewnętrznej testu:
 - analiza interkorelacji skal
- Analiza różnic międzygrupowych:
 - istotne różnice w zakresie BTF między dziećmi z rodzinnym ryzykiem dysleksji i bez ryzyka (mierzonego za pomocą Kwestionariusza Historii Czytania dla Dorosłych ARHQ-PL (Bogdanowicz, Wiejak, Krasowicz-Kupis, 2015). Różnice dotyczą większości testów: Słuch fonemowy, Słuch fonemowy - porównywanie sekwencji głosek, Aliteracje - tworzenie, Rymy - tworzenie, słowa, Sylaby - łączenie, pseudostowa, Sylaby - dzielenie, słowa, Sylaby - usuwanie, słowa, Sylaby - usuwanie, słowa i pseudostowa, Głoski - łączenie, słowa, Głoski - dzielenie, słowa.

Tabela 3. Korelacje wybranych testów BTF IBE z testami czytania i pisania w RPP

	CZ_I	CZ_II	CZ_IVA	CZ_VI
F_I_A: Słuch fonemowy	,457	,286	,363	,444
F_III: Aliteracje - tworzenie	,591	,391	,426	,531
F_IV: Aliteracje - płynność	,530	,435	,432	,426
F_V: Rymy - rozpoznawanie, słowa	,321	,277	,277	,310
F_VIII: Sylaby - łączenie, pseudostowa	,485	,365	,431	,421
F_XI: Sylaby - usuwanie, słowa	,588	,536	,556	,483
F_XII: Sylaby - usuwanie, słowa i pseudostowa	,540	,559	,553	,405
F_XIV: Głoski - łączenie, słowa	,753	,631	,726	,577
F_XVI: Głoski - dzielenie, słowa	,729	,500	,606	,629